

Účast veřejnosti na ochraně životního prostředí

Východiska a základní pojmy, účast na rozhodování a
přístup k soudní ochraně

JUDr. Vojtěch Vomáčka, Ph.D., LL.M.

Pojetí práva: „The fish cannot go to court“

Možná řešení:

- Subjektivizace chráněných zájmů
- (Pacha Mama, Great Ape Project atd.)
- Právo na příznivé životní prostředí s širokou působností
- Prozeleňování (*greening*) stávajícího lidskoprávního rejstříku
- Zvolnění tradičních odpovědnostních konceptů (prokazování příčinné souvislosti)
- Přiznání hmotných práv ekologickým spolkům a dalším subjektům (obec, zástupce veřejnosti)
- Procesní práva (základní nebo i specifická – actio popularis, hromadné žaloby apod.)

Účast veřejnosti na ochraně životního prostředí – proč?

Je to nutné?

Klady

- **Environmentální demokracie – odpovědnost, transparentnost**
- **Znalost poměrů a blízkost ke zdroji**
- **Pomocná ruka**
- **Veřejná podpora rozhodnutí**
- **Rozvoj environmentální výchovy a vzdělání**

Zápory

- **Pouze procesní práva, široký rozsah, bezplatné nebo takřka bezplatné, ne nutně ochrana životního prostředí – osobní zájmy...**
- **Platonická láska**

Účast veřejnosti na ochraně životního prostředí – proč?

Obejdeme se bez veřejnosti?

- Preventivní průřezové procesy
- Povinnosti správních orgánů příslušných k vedení různých procesů a řízení ex offio
- Činnost dotčených orgánů (stanoviska a závazná stanoviska – odborné hledisko)
- Přezkumné řízení, obnova řízení a další mimořádné opravné prostředky
- Povinnosti orgánů činných v trestním řízení
- Aktivní legitimace Veřejného ochránce práv a Nejvyššího státního zástupce

Ale když se věci nevyvíjí podle zákona?

Účast veřejnosti na ochraně životního prostředí – proč?

Nastavení systému účasti veřejnosti:

- Definice veřejnosti
- Rozsah práv
- Procesní možnosti
- Dostupnost, rozsah, účinnost soudní ochrany (*actio popularis*, hromadné žaloby)
- Právní pomoc, moderace nákladů řízení...

Ale i komplexní nástroje:

- Vyjednávání
- Jednotné povolovací řízení
- Přehledná pravidla

Účast veřejnosti na ochraně životního prostředí – proč?

Nedostatky českého systému

- **Fragmentace podmínek účasti veřejnosti a časté novelizace (soudy řeší mrtvé právo)**
- **Neschopnost celkového nastavení a propojení povolovacích řízení**
- **Minimalistický přístup k harmonizačním požadavkům a dílčí rozpory s unijním/mezinárodním právem**
- **Vnímání účasti veřejnosti jako nežádoucí**
- **Nepropojení s náhradou újmy**

„Smyslem a účelem jejich účasti ve stavebních řízení není blokáce, zdržování a protahování realizace stavebního záměru procesními obstrukcemi, nýbrž to, aby kvalifikovaně, tj. odbornými argumenty z oblasti ochrany životního prostředí, urbanismu apod., hájila dotčené (veřejné) zájmy ochrany přírody a krajiny v konkurenci jiných veřejných zájmů a zájmů soukromých.“

(rozsudek NSS ze dne 4. 5. 2011, č. j. 7 As 2/2011 – 52)

Pojem účasti veřejnosti

V **širším smyslu výkon politických práv**, zejména práva sdružovacího, shromažďovacího, petičního, uskutečňování práva podílet se na správě věcí veřejných, a to buď přímo nebo prostřednictvím volených zástupců (aktivní i pasivní volební právo do zastupitelských a samosprávných orgánů všech stupňů, účast v referendu), **uskutečňování práva na informace, podávání podnětů a stížností**, účast v řízeních, která nejsou správními řízeními, a ve správních řízeních, **účast v občanskoprávních řízeních**, účast institucionalizované povahy (výkon funkce veřejných strážů), **výkon vlastnického práva** a uzavírání dohod a ostatní formy spolupráce s orgány veřejné správy.

V **užším smyslu** jako **účast ve správních řízeních a procesech**, které s životním prostředím souvisejí. Ta může nabývat různé intenzity v závislosti na procesním postavení konkrétního subjektu, od slabších forem (**konzultativní účast**) podání připomínek bez větší možnosti ovlivnit finální rozhodnutí až po silnou formu (**plnoprávná účast**) postavení účastníka řízení, jemuž svědčí možnost podávání námitek i obrany proti vydanému rozhodnutí.

Pojem veřejnosti a dotčené veřejnosti

Pojem veřejnost je užíván ve smyslu „každý“, zejména v rámci úpravy práva na přístup k environmentálním informacím, které musí být přístupné všem osobám bez jakékoliv povinnosti prokazovat zájem. Objevuje se ale též v úpravě účasti na rozhodovacích procesech jako například v čl. 6 odst. 7 Aarhuské úmluvy, který přiznává právo předkládat připomínky, informace, rozborů nebo stanoviska v rámci řízení o specifických činnostech všem příslušníkům veřejnosti.

Pojem dotčená veřejnost zahrnuje **dotčené osoby**, což jsou v českém pojetí zejména dotčení vlastníci a také ekologické spolky. Jedná se o pojem typický pro plnohodnotnou úpravu účasti na rozhodovacích procesech a možnost domáhat se soudní ochrany. Dotčená veřejnost nemusí být definována vnitrostátní úpravou, ale musí dotčené veřejnosti v pojetí Aarhuské úmluvy, mezi kterou budou vždy patřit i ekologické spolky, umožnit širokou účast na rozhodování a přístup k soudní ochraně.

Pro všechny procesy obecně platí, že jednotlivcům v nich bývá zásadně přiznána pouze účast konzultativní, pokud jim nesvědčí výhodnější pozice například z titulu dotčení vlastnických práv.

Způsoby účasti veřejnosti

Různé přímé/nepřímé, formální/neformální způsoby

- **Petiční právo**
- **Shromažďovací právo**
- **Sdružovací právo**
- **Referendum**
- **Informace**
- **Účast veřejnosti na rozhodování, na tvorbě plánů, programů, politik a na přípravě právních předpisů**
- **Soudní ochrana**

Výkon práva petičního

- čl. 18 Listiny a zákon č. 85/1990 Sb., o právu petičním.
- Podle § 5 zákona o právu petičním musí být petice písemná a musí pod ní být uvedeno jméno, příjmení a bydliště toho, kdo ji podává. V praxi se stále častěji lze setkat i s různými elektronickými peticemi.
- Zákon stanoví, že petice musí obsahovat: • požadavek (žádost, návrh, stížnost s označením „text petice“), • petiční archy, • informace o tom, kdo petici sestavil (petiční výbor, jednotlivec, nevládní organizace).
- Petice se může týkat v zásadě jakéhokoliv tématu s výjimkou zasahování do nezávislosti soudu, vyzývání k porušování ústavy a zákonů, popírání nebo omezování osobních, politických nebo jiných práv občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení nebo k podněcování nenávisti a nesnášenlivosti z těchto důvodů, anebo k násilí nebo hrubé neslušnosti.

Výkon práva petičního

- Správní orgán, jemuž je petice adresována, je povinen ji přijmout, a pokud obsah petice patří do jeho působnosti, je povinen jej posoudit a **do 30 odpovědět** tomu, kdo petici podal, anebo tomu, kdo zastupuje členy petičního výboru.
- V odpovědi uvede stanovisko k obsahu petice a způsob jejího vyřízení. Požadavek petice není bez ohledu na velikost jeho podpory závazný a neexistuje právní nárok na to, aby mu správní orgán vyhověl.

*„Soud souhlasí se závěrem orgánu ochrany přírody, že **při umístění sochařského díla do otevřené krajiny měl být zkoumán názor veřejnosti**. Uvedený požadavek se opírá o základní východiska Evropské úmluvy o krajíně vyhlášené pod č. 13/2005 Sb. m. s., podle jejíž preambule je krajina důležitou součástí kvality života lidí, proto by lidé měli hrát aktivní úlohu při jejím rozvoji.“ (rozsudek KS v Brně ze dne 11. 12. 2018, č. j. 29 A 119/2016-78)*

Evropská občanská iniciativa

Successful initiatives

This list covers the initiatives that have successfully reached the required number of statements of support.

Title	Languages available	Registration date Registration number	Commission's answer and follow- up
Ban glyphosate and protect people and the environment from toxic pesticides	EN* BG CS DA DE EL ES ET FI FR HR HU IT LT LV MT NL PL PT RO SK SL SV	25/01/2017 ECI(2017)000002	Awaiting Commission's reply by : 08/01/2018
Stop vivisection	EN* BG CS DA DE EL ES ET FI FR GA HR HU IT LT LV MT NL PL PT RO SK SL SV	22/06/2012 ECI(2012)000007	Communication Annex Commission's answer and follow- up
One of us	IT* BG CS DA DE EL EN ES ET FI FR HR HU LT LV MT NL PL PT RO SK SL SV	11/05/2012 ECI(2012)000005	Communication Annexes Commission's answer and follow- up
Water and sanitation are a human right! Water is a public good, not a commodity!	EN* BG CS DA DE EL ES ET FI FR GA HR HU IT LT LV MT NL PL PT RO SK SL SV	10/05/2012 ECI(2012)000003	Communication Annex Commission's answer and follow- up

Výkon práva shromažďovacího

- čl. 19 Listiny a zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím
- Výkon práva shromažďovacího vychází z oznamovacího principu (minimálně 5 dnů předem a maximálně 6 měsíců před konáním shromáždění).
- Shromáždění je možné ze zákonných důvodů omezit, a to v případě shromáždění na veřejných místech a za podmínky, že je to nezbytné pro ochranu práv a svobod druhých, ochranu veřejného pořádku, zdraví, mravnosti, majetku nebo pro bezpečnost státu.
- **Výkon práva sdružovacího**
- čl. 20 Listiny a zejm. zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- V oblasti ochrany životního prostředí se uplatňují vedle ekologických spolků i různá specifická sdružení, například **honební společenstva** zakládaná na základě zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti.

Místní a krajská referenda

- Zákony č. 22/2004 Sb., o místním referendu, a č. 118/2010 Sb., o krajském referendu a o změně některých zákonů.
- **Místní referendum** vyhláší **zastupitelstvo obce z vlastní iniciativy, nebo na základě návrhu, který mu předloží tzv. přípravný výbor.**
- Aby zastupitelstvo mohlo na základě návrhu vyhlásit místní referendum, musí podpisové listiny podepsat zákonem stanovený počet osob zapsaných v seznamu oprávněných osob:
 - u obcí do 3 000 obyvatel 30 % oprávněných osob,
 - u obcí do 20 000 obyvatel 20 % oprávněných osob,
 - u obcí do 200 000 obyvatel 10 % oprávněných osob,
 - u obcí nad 200 000 obyvatel 6 % oprávněných osob.

Místní a krajská referenda

- K **platnosti výsledku referenda** je zapotřebí, aby se jej zúčastnilo alespoň **35 % oprávněných občanů**. V referendu zvítězí varianta, pro kterou hlasovala **nadpoloviční většina** oprávněných občanů, kteří se referenda zúčastnili, a **alespoň 25 % všech oprávněných občanů**.
- V místním referendu se rozhoduje **toliko o věcech, které patří do samostatné působnosti obce**. Proto je potřeba vždy rozlišovat, zda řešená otázka spadá do samostatné či přenesené působnosti, přičemž východiskem je zejména § 35 zákona o obcích.
- Pro oblast ochrany životního prostředí je důležité také vymezení působnosti v § 6 odst. 5 StavZ, podle kterého zastupitelstvo obce v samostatné působnosti zejména rozhoduje o pořízení územního plánu a regulačního plánu, vydává územní plán a regulační plán.

Krajské referendum: podobné podmínky - usnesení zastupitelstva kraje nebo návrh přípravného výboru podpořený podpisem alespoň 6 % oprávněných osob s trvalým pobytem v kraji, v němž má být referendum konáno.

Příklady referend vyhlášených spolu s volbami do Poslanecké sněmovny:

Velké Meziříčí (projektová příprava **obnovy historického centra**): platné, nezávazné

Chropyně (plán na **těžbu štěrkopísku**): jasné a závazné ne

Dobřejovice (**výstavba betonárky**): jasné a závazné ne

Jilemnice (**přestavba koupaliště**): závazné ne (43/81)

Zastupitelstvu nezbývá než projekt zastavit, řekla starostka Jilemnice Jana Čechová.

Mimoň (**stavba silničního průtahu**): závazné ne

Vědomice (**trasa obchvatu** sousední Roudnice): závazné ne

Velké Přílepy (**trasa obchvatu** v rámci zkapacitnění D8 a D7): závazné ne

Výsledek obec předá kraji, který stavbu propojky dálnic D7 a D8 chystá.

Cerhenice (**odkoupení Sokolovny**): nezávazné ano

Městys chce proto o koupi pouze jednat a podle starosty Marka Semeráda (ČSSD) to ještě neznamená, že budovu koupí. *"Chtěli jsme hlavně vědět, co si o tom lidé myslí."*

Zubří („Jste pro **krytý bazén** v městě Zubří?“)

Mezinárodní úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v otázkách životního prostředí (Aarhuská úmluva).

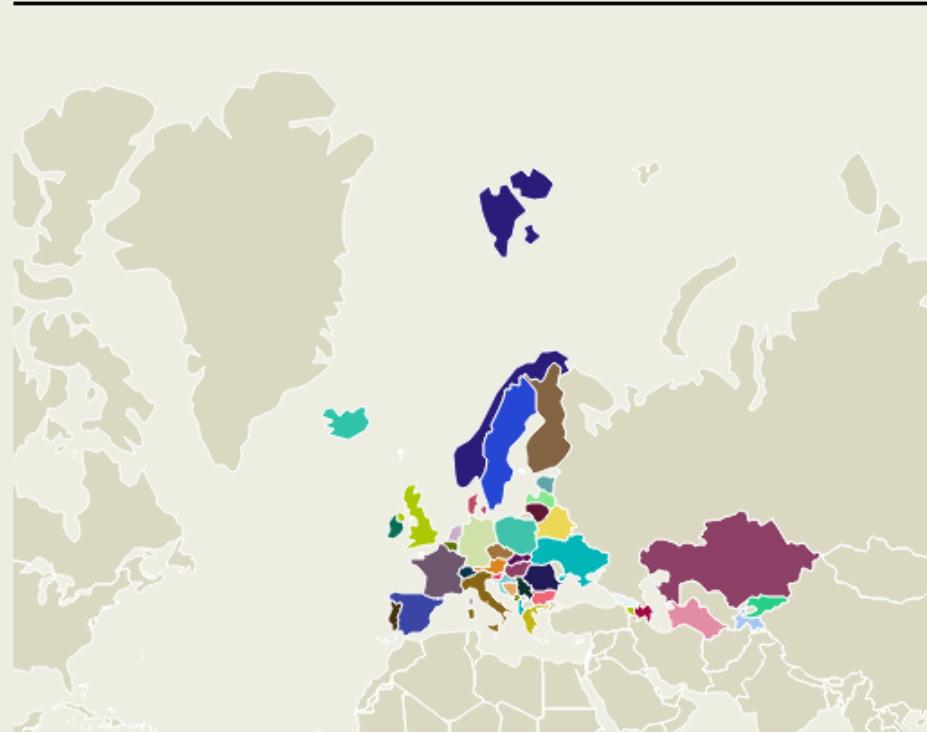
- Přijata na 4. ministerské konferenci Evropské hospodářské komise OSN v dánském městě Aarhus 25. 6. 1998.
- Účinnosti nabyla 30. 10. 2001.
- Česká republika smlouvu ratifikovala 6. 7. 2004 a v následujícím roce ji ratifikovalo i tehdejší Společenství.
- **Žádný zvláštní soud – Výbor pro dodržování Aarhuské úmluvy vydává doporučení a závěry**

AARHUS CONVENTION
for our environment

AARHUS CONVENTION

Parties to the Aarhus Convention and their dates of ratification

Aarhuská úmluva - obsah

Článek 1 Cíl

Článek 2 Definice

Článek 3 Všeobecná ustanovení

Článek 4 Přístup k environmentálním informacím

Článek 5 Sbíráání a rozšiřování informací o životním prostředí

Článek 6 Účast veřejnosti na rozhodování o specifických činnostech

Článek 7 Účast veřejnosti při tvorbě plánů, programů a politik týkajících se životního prostředí

Článek 8 Účast veřejnosti na přípravě prováděcích předpisů a obecně použitelných právně závazných normativních nástrojů

Článek 9 Přístup k právní ochraně

Článek 10 Zasedání stran

Článek 11 Hlasovací právo

Článek 12 Sekretariát

Článek 13 Přílohy

Článek 14 16 Změny a doplňky

Článek 15 Kontrola plnění

Článek 16 Urovnávání sporů

Článek 17 Podepsání

Článek 18 Depozitář

Článek 19 Ratifikace, přijetí, schválení a přistoupení

Článek 20 Nabytí účinnosti

Článek 21 Odstoupení

Článek 22 Autentická znění

Příloha I Seznam činností uvedených v článku 6, odstavec 1 (a)

Příloha II Rozhodčí řízení

Aarhuská úmluva - obsah

Článek 2 Definice

- **veřejnost**, **dotčená veřejnost**

Článek 6 Účast **veřejnosti** na rozhodování o specifických činnostech

- Účast na rozhodování o činnostech v příloze I (**podobné EIA a IPPC**)
- Také další činnosti s možným významným vlivem (uvážení – **NATURA 2000**)

Článek 7 Účast **veřejnosti** při tvorbě plánů, programů a politik týkajících se životního prostředí

Článek 8 Účast **veřejnosti** na přípravě prováděcích předpisů a obecně použitelných právně závazných normativních nástrojů

Článek 9 Přístup k právní ochraně

- Při odepření poskytnutí informací**
- Rozhodnutí nebo nečinnost podle čl. 6**
- Jiná porušení vnitrostátní úpravy ochrany životního prostředí
(členové **veřejnosti**, kteří splňují kritéria, pokud jsou nějaká stanovena ve vnitrostátním právu)

Třípilířová struktura Aarhuské úmluvy

Přístup k informacím

- ✓ veřejnost
- ✓ pasivní
- ✓ aktivní

Účast na rozhodování

- ✓ **dotčená veřejnost**
- ✓ rozhodování o činnostech v příloze I a dalších činnostech s významným vlivem
- ✓ příprava koncepcí
- ✓ příprava právních předpisů

Přístup k soudní ochraně

- ✓ **dotčená veřejnost**
- ✓ odmítnuté informace
- ✓ rozhodnutí z pilíře II
- ✓ Porušení (dalších) vnitrostátních pravidel ochrany životního prostředí

Aarhuská úmluva

Požadavky na přiznání práv v rozsahu tří pilířů, není přímo aplikovatelná, jen povinnost souladného výkladu

Vnitrostátní právo

Unijní právo

- 1) Směrnice o přístupu k informacím o ŽP 2003/4/ES
- 2) EIA (výslovně) + IPPC (výslovně) + Natura 2000
- 3) EIA (výslovně) + IPPC (výslovně) + přímý účinek dalších směrnic

těchto složek; mezi tyto informace je možno také řadit zprávy o provádění právních předpisů o životním prostředí.

[26] Uvedená definice informace je podrobněji rozvedena (včetně konkrétních příkladů) v jednotlivých právních předpisech, které obsahují legální definici tohoto pojmu [2 odst. 3 Aarhuské úmluvy, čl. 2 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/4/ES ze dne 28. ledna 2003 o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí a o zrušení směrnice Rady 90/313/EHS, či § 2 písm. a) zákona o právu na informace o životním prostředí]. Definice informace o životním prostředí v citovaných předpisech není úplná, neboť jednotlivé výčty tam uvedené jsou pouze demonstrativní a za informaci o životním prostředí lze považovat i další informace, které zde nejsou explicitně vyjádřeny, ovšem dle jejich charakteru je lze zařadit pod rozsah informací o životním prostředí. Uvedené plyne z jednotlivých formulací Aarhuské úmluvy, směrnice a zákona o právu na informace o životním prostředí typu „jako je“ a „zejména“ (k tomu viz rovněž příručku k implementaci Aarhuské úmluvy či JANČÁROVÁ, Ilona a kol. *Právo životního prostředí: Obecná část*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 250).

[27] Informace o denních průměrných teplotách a srážkách není možné podřadit pod konkrétní výčet environmentálních informací v citovaných předpisech. Tyto informace

Závaznost? Přímý účinek?

- Úmluva je závazná pro jednotlivé státy i pro Evropskou unii s přednostními účinky mezinárodního práva, nicméně **není přímo aplikovatelná v českém právním řádu ani v unijním právu**, protože nepřiznává veřejnosti vymahatelná práva, nýbrž zavazuje smluvní strany k úpravě a zajištění těchto práv.
- Dotčení jednotlivci nebo ekologické spolky se proto **nemohou domáhat účasti na rozhodování nebo přístupu k soudní ochraně na základě Aarhuské úmluvy** (zavazuje jen stát).
- **Evropská unie i členské státy však musí vykládat svoji úpravu podle Úmluvy**. Je-li tedy možné interpretovat vnitrostátní či unijní normy vícero možnými způsoby, měl by mít přednost ten výklad, který naplňuje požadavky Aarhuské úmluvy. **Viz např. C-240/09** (Lesoochranské zoskupenie VLK)
- **Právo EU**, které provádí Aarhuskou úmluvu, však **již může být (a podle SDEU často je) přímo aplikovatelné (podle kritérií pro přímý účinek)**. To platí i tehdy, pokud neprovádí Úmluvu výslovně.

Příklad:

Rozhoduje se o odběru vod pro zasněžování sjezdovky.

Rámcová směrnice o ochraně vod neupravuje účast veřejnosti.

Z práva EU nelze dovodit právo na **účast na rozhodování** (leda by záměr vyžadoval EIA/naturové hodnocení a/nebo IPPC – potom by účast na rozhodování bylo možné dovodit z těchto směrnic). Účast na rozhodování nevyžaduje ani Aarhuská úmluva (druhý pilíř je úzký – EIA/natura/IPPC).

= pokud český zákonodárce nepustí do řízení ekologické spolky a dotčené jednotlivce, z pohledu Aarhuské úmluvy a práva EU se nic neděje.

Přístup k soudní ochraně je ale nutné přiznat podle mezinárodního (Aarhuská úmluva) i unijního práva (čl. 47 Listiny EU) – i pokud směrnice nic neupravuje. Zároveň SDEU říká, že rámcová směrnice o ochraně vod je přímo aplikovatelná, takže se mohou dotčení jednotlivci domáhat přístupu k soudní ochraně (a to nejen dotčená veřejnost ve smyslu Úmluvy, ale všichni ve smyslu dotčenosti možným porušením práva EU – tedy i např. obce).

= pokud český zákonodárce nepustí ekologické spolky a dotčené jednotlivce k soudu, mohou se dovolávat přímého účinku práva EU (a soud překážku bránící soudní ochraně nepoužije pro rozpor s právem EU).

Přímý účinek nevýslovné úpravy: zejm. ovzduší a voda

Janecek (C-237/07), ClientEarth (C-404/13, posuzování a řízení kvality vnějšího ovzduší): Dotčené osoby musí mít možnost požadovat přijetí akčních plánů týkajících se znečištění ovzduší.

Folk (C-529/15, směrnice o odpovědnosti za životní prostředí): Osoby s licenci k rybolovu musí mít možnost zahájit přezkumné řízení u soudu nebo jiného příslušného orgánu veřejné moci v souladu s články 12 a 13 směrnice

Protect Natur-, Arten- und Landschaftschutz Umweltorganisation (C-664/15, rámcová vodní směrnice): Nevládní organizace musí mít možnost napadnout povolení k projektu odběru vody z řeky za účelem výroby sněhu pro lyžařské středisko podle práva EU.

Spolková země Severní Porýní-Vestfálsko (C-535/18, EIA, rámcová vodní směrnice): Členové veřejnosti, jichž se záměr týká, musí mít možnost uplatnit u příslušného vnitrostátního soudu námitku, že došlo k porušení požadavků na zabránění zhoršování stavu vodních útvarů; právo EU umožňuje členským státům stanovit, že pokud procesní vada zatěžující rozhodnutí o schválení záměru nemění význam tohoto rozhodnutí, je žaloba na zrušení tohoto rozhodnutí přípustná pouze tehdy, pokud dotčená vada odepřela žalobci jeho právo účastnit se procesu rozhodování o životním prostředí.

Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland a další (C-197/18, nitrátová směrnice): Dotčené fyzické a právnické osoby, jako jsou žalobci v původním řízení (vč. obce a vodárenského sdružení), by měly mít možnost požadovat, aby příslušné vnitrostátní orgány změnilы stávající akční program nebo přijaly dodatečná opatření či posílily opatření.

pokud ne... přímý účinek

Přístup k informacím o životním prostředí

(viz předchozí přednáška)

Účast na rozhodování a přístup k soudní ochraně

Přístup k informacím

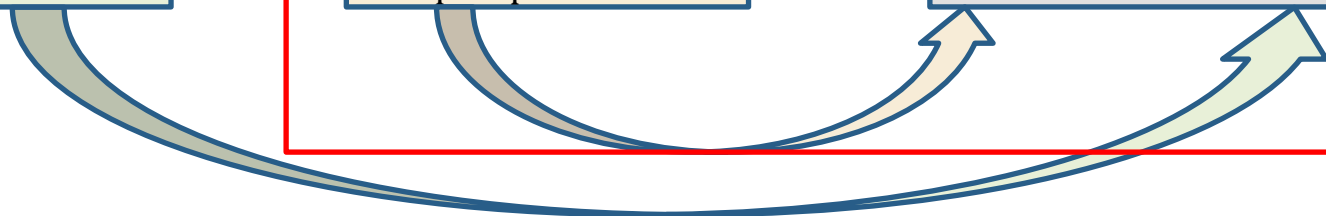
- ✓ veřejnost
- ✓ pasivní
- ✓ aktivní

Účast na rozhodování

- ✓ dotčená veřejnost
- ✓ rozhodování o činnostech v příloze I a dalších činnostech s významným vlivem
- ✓ příprava koncepcí
- ✓ příprava právních předpisů

Přístup k soudní ochraně

- ✓ (dotčená) veřejnost
- ✓ odmítnuté informace
- ✓ rozhodnutí z přílohy II
- ✓ Porušení (dalších) vnitrostátních pravidel ochrany životního prostředí

Článek 6 Účast veřejnosti na rozhodování o specifických činnostech

-Účast na rozhodování o činnostech v příloze I (**podobné EIA a IPPC**)

-Také další činnosti s možným významným vlivem (**uvážení – NATURA 2000**)

Článek 7 Účast veřejnosti při tvorbě plánů, programů a politik týkajících se životního prostředí – konzultativní účast

Článek 8 Účast veřejnosti na přípravě prováděcích předpisů a obecně použitelných právně závazných normativních nástrojů - konzultativní účast

Článek 9 Přístup k právní ochraně

1) Při neposkytnutí informací

- 2) 4. Navíc - a aniž by tím bylo dotčen odstavec 1 - postupy přezkoumání uvedené v odstavcích 1, 2 a 3 mají zajistit přiměřenou a účinnou nápravu, včetně právně příkázaných úlev ve vhodných případech, a měly by být čestné, spravedlivé, včasné a neměly by vyžadovat vysoké náklady. Rozhodnutí vydaná podle tohoto článku budou předávána či archivována v písemné formě. Rozhodnutí soudů, a kdykoli možno i jiných orgánů, budou veřejně dostupná.
5. K zajištění vyšší účinnosti ustanovení tohoto článku strany zajistí poskytování informací veřejnosti o přístupu ke správním a soudním postupům přezkoumání a zváží zavedení vhodných podpůrných mechanismů k odstranění nebo snížení finančních a jiných překážek v přístupu k právní ochraně.

osob nebo statních orgánů, jež jsou v rozporu s ustanoveními jejich vnitrostátního práva týkajícího se životního prostředí.

Výbor pro dodržování Aarhuské úmluvy: Česko porušuje čl. 9, EU rovněž

Ustanovení práva EU, která se týkají účasti veřejnosti a přístupu k soudní ochraně

1) Směrnice, které výslovně provádí Aarhuskou úmluvu (účast na rozhodování + soudní ochrana)

- Směrnice EIA – posuzování vlivu záměrů na životní prostředí (stavební a další činnosti)
- Směrnice IED (o průmyslových emisích) – integrované povolení (IPPC) pro průmyslové činnosti
- Směrnice Seveso III – prevence závažných havárií (jen účast na rozhodování)

2) Směrnice provádějící Aarhuskou úmluvu podle SDEU (účast na rozhodování + soudní ochrana)

- Směrnice o stanovištích (ochrana soustavy Natura 2000) – posuzování záměrů podle čl. 6 odst. 3

3) Směrnice, které upravují přijímání různých plánů

Směrnice SEA, rámcová směrnice o vodách, rámcová směrnice o ochraně ovzduší, směrnice o odpadech, směrnice o hodnocení a řízení hluku ve venkovním prostředí

4) Přímý účinek účast na rozhodování

Směrnice dle bodů 1) a 2) + pokud je přístup k soudní ochraně podmíněn účastí na rozhodování (C-664/15)

5) Přímý účinek přístup k soudní ochraně

Směrnice dle bodů 1) a 2) + všemožné další směrnice na úseku ochrany životního prostředí, i když neupravují přístup k soudní ochraně a nepřiznávají žádná práva (rámcová směrnice o ochraně ovzduší, rámcová směrnice o ochraně vod, směrnice o ekologické újmě...)

Příklad: čl. 6 směrnice EIA (2011/92/EU)

4. Dotčená veřejnost musí **dostat včasné a účinné možnosti účastnit se rozhodovacích řízení** ve věcech životního prostředí podle čl. 2 odst. 2 a musí mít za tím účelem právo **vyjádřit své připomínky a stanoviska příslušnému orgánu nebo orgánům v době, kdy jsou všechny možnosti ještě otevřené**, tedy před učiněním rozhodnutí o žádosti o povolení.

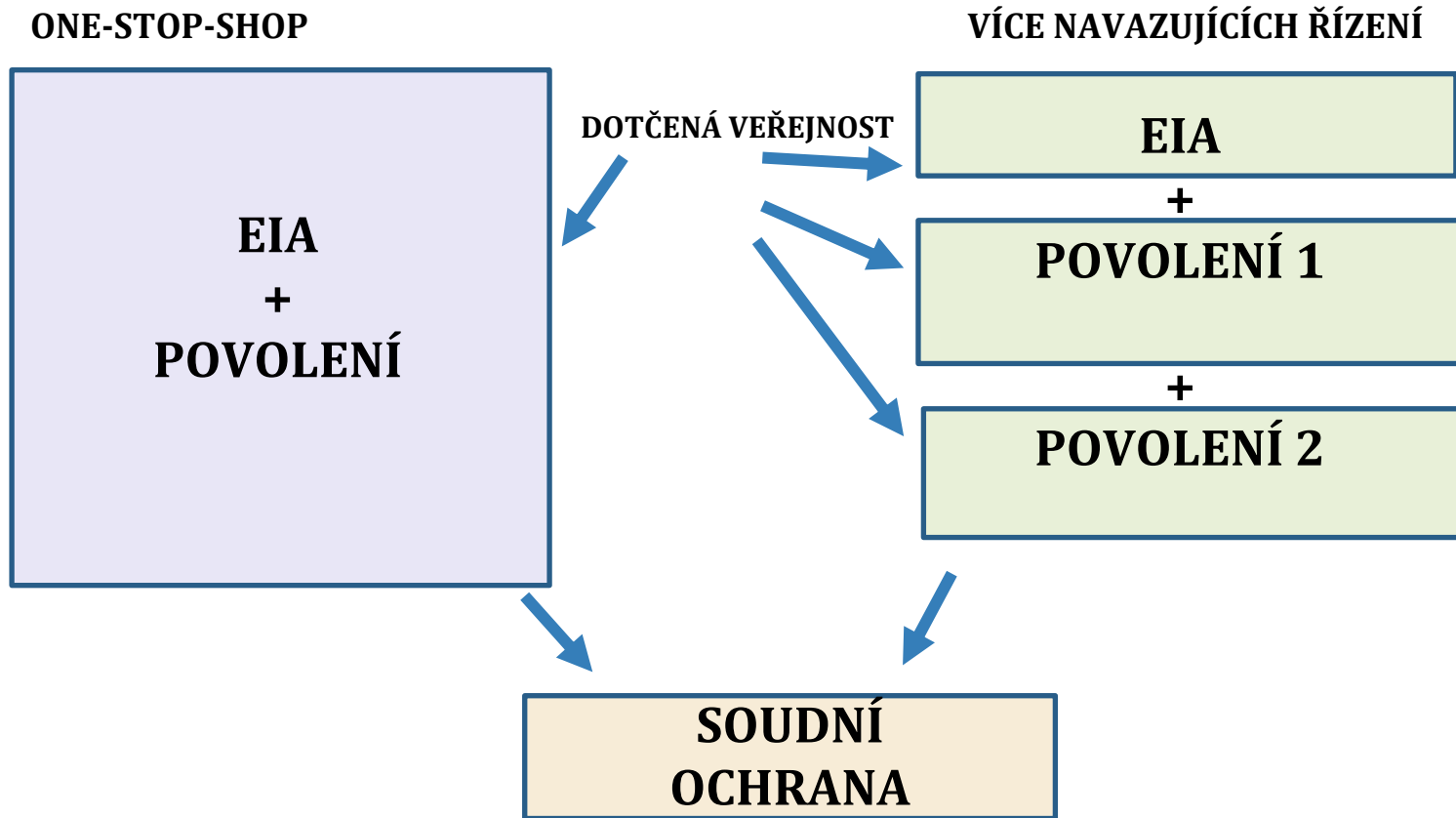
5. Podrobné podmínky informování veřejnosti (například formou vývěsek v určité oblasti nebo oznámeními v místním tisku) a projednání s dotčenou veřejností (například písemným vyjádřením nebo veřejnou anketou) stanoví členské státy. Členské státy přijmou na vhodné správní úrovni nezbytná opatření s cílem zajistit, **aby příslušné informace byly veřejnosti přístupné v elektronické podobě, a to alespoň prostřednictvím ústředního portálu nebo snadno dostupných přístupových míst.**

6. Pro jednotlivé fáze se stanoví **přiměřené lhůty** poskytující dostatek času, aby

- a) bylo možné informovat orgány uvedené v odstavci 1 a veřejnost a
- b) orgány uvedené v odstavci 1 a dotčená veřejnost měly dost času na přípravu a účinnou účast na rozhodování ve věcech životního prostředí podle ustanovení tohoto článku.

7. Lhůty pro jednání s dotčenou veřejností o dokumentaci vlivů záměru na životní prostředí uvedené v čl. 5 odst. 1 **nesmí být kratší než 30 dnů.**

Proces EIA a rozhodování o povolení záměru

Příklad: čl. 6 odst. 3 směrnice o stanovištích

Jakýkoli plán nebo projekt, který s určitou lokalitou přímo nesouvisí nebo není pro péči o ni nezbytný, avšak bude mít pravděpodobně na tuto lokalitu významný vliv, a to buď samostatně, nebo v kombinaci s jinými plány nebo projekty, podléhá odpovídajícímu posouzení jeho důsledků pro lokalitu z hlediska cílů její ochrany. S přihlédnutím k výsledkům uvedeného hodnocení důsledků pro lokalitu a s výhradou odstavce 4 schválí příslušné orgány příslušného státu tento plán nebo projekt teprve poté, co se ujistí, že nebude mít nepříznivý účinek na celistvost příslušné lokality, **a co si v případě potřeby opatří stanovisko široké veřejnosti.**

Přímý účinek: C-243/15 (*Lesochranárske zoskupenie II*, para. 45 - 48)

Příklad: čl. 11 směrnice EIA (2011/92/EU)

1. Členské státy zajistí, aby **v souladu s příslušnými předpisy vnitrostátního práva příslušníci dotčené veřejnosti**, kteří:
 - a) mají dostatečný zájem; nebo
 - b) namítají porušování práva v případech, kdy to správní řád členského státu požaduje jako podmínku,
měli možnost dosáhnout přezkoumání soudem nebo jiným nezávislým a nestranným orgánem zřízeným zákonem a mohli tak napadat hmotnou nebo procesní zákonnost jakýchkoli rozhodnutí, aktů nebo nečinnosti podléhajících ustanovením o účasti veřejnosti obsaženým v této směrnici.
2. Členské státy stanoví, v jaké fázi mohou být rozhodnutí, akty nebo nečinnost napadeny.
3. **Co představuje dostatečný zájem a porušování práva, určí členské státy v souladu s cílem poskytnout zúčastněné veřejnosti široký přístup k právní ochraně. Za tímto účelem je zájem jakékoli nevládní organizace, která splňuje požadavky uvedené v čl. 1 odst. 2, pokládán pro účely odst. 1 písm. a) tohoto článku za dostatečný. Pro účely odst. 1 písm. b) tohoto článku se předpokládá, že tyto organizace mají práva, která mohou být porušována.**
4. Ustanovení tohoto článku nevyklučují možnost předběžného přezkoumání správním orgánem a neovlivní požadavek, aby tam, kde to vyžaduje vnitrostátní právo, byly před předáním věci k soudnímu přezkumu vyčerpány postupy správního přezkumu.
Každé takové řízení musí být spravedlivé, nestranné a včasné a nesmí být nepřiměřeně nákladné.
5. K dalšímu zlepšení účinnosti ustanovení tohoto článku členské státy zajistí, aby byly veřejnosti poskytnuty praktické informace o přístupu k postupům správního a soudního přezkumu.

Možnosti omezení účasti veřejnosti

Rozsudek SDEU ve věci C-263/08 (*Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsforening*):

Směrnice EIA „ponechává na vnitrostátním zákonodárci, aby určil podmínky, „které mohou být požadovány“, k tomu, aby nevládní organizace podporující ochranu životního prostředí jakožto sdružení mohla mít právo dosáhnout přezkum za výše uvedených podmínek, musí vnitrostátní pravidla takto stanovená jednak zajistit „široký přístup k právní ochraně“, a jednak zajistit ustanovením směrnice 85/337 týkajícím se práva dosáhnout přezkoumání soudem jejich užitečný účinek. Nesmí tedy hrozit, že tyto vnitrostátní pravidla zbaví plné účinnosti ustanovení práva Společenství, která stanoví, že ti, kdo mají dostatečný zájem napadnout záměr, a ti, do jejichž práva je zasazeno, mezi něž patří sdružení na ochranu životního prostředí, musí mít možnost aktivní legitimace v řízeních před příslušnými soudy.“

Omezení: Podmínky doby existence, počtu členů, správních a soudních poplatků, rozsah soudního přezkumu,...

- Členské státy tak mohou dle svého uvážení upravit konkrétní podmínky (např. délku procesních lhůt), ovšem ty nemohou ve výsledku omezovat širokou účast veřejnosti v působnosti unijního práva.
- Nesmí porušovat ani zásady nediskriminace.
- Členskými státy nic nebrání rozšířit účast veřejnosti na rozhodování i nad rámec unijní úpravy.

Česká úprava účasti veřejnosti

Konzultativní činnost + účastenství

Nutné rozlišovat různé procesy, které nejsou řízením, a řízení s účastníky

Přijímání právních předpisů – RIA, připomínkování, oslovování poslanců

Plánování – připomínky/námítky, zástupce veřejnosti - typicky územní plánování, SEA, národní plány povodí a plány pro zvládání povodňových rizik, lesní hospodářské plány a osnovy, ale i obecně dle § 172 odst. 4 a 5 správního řádu připomínky či námítky k návrhu opatření obecné povahy

Účastenství v povolovacích řízeních

1) Žádná úprava - lex generalis = správní řád (§ 27 a § 28)

2) většinou vlastní úprava

2a) neúplná: „účastníkem řízení jsou také...“

2b) úplná: „účastníkem řízení jsou.“

Výslovná úprava ve vztahu k účasti ekologických spolků na rozhodování

Zákon č. 100/2001 Sb. (účast v navazujících řízeních)

Zákon č. 114/1992 Sb. (účast v řízení podle tohoto zákona)

Zákon č. 76/2002 Sb. (účast v řízení o vydání integrovaného povolení nebo podstatné změny)

Vodní zákon (účast ve vodoprávních řízeních; ne povolování výstavby)

Zákon o předcházení ekologické újmě (pouze uložení preventivního/nápravného opatření)

**ÚČASTENSTVÍ V ŘÍZENÍ
PODLE ZVLÁŠTNÍCH
PŘEDPISŮ**

KONKRÉTNÍ ŘÍZENÍ (ZVL. PŘEDPIS)

Zvláštní předpis obsahuje
úpravu účastenství

VLASTNÍ ÚPRAVA ÚČASTENSTVÍ

„Účastníkem
řízení jsou:“

ÚPLNÁ

„Účastníkem
řízení je také:“

NEÚPLNÁ

Vylučuje účastenství
podle jiných předpisů

UZAVŘENÁ

NEUZAVŘENÁ

NEODKAZUJE NA ŽÁDNOU
OBECNOU ÚPRAVU

ODKAZUJE JINAM

POUZE ZVL. PŘEDPIS (+ SPOJKY PODLE EIA)

ZVL. PŘEDPIS (+ SPOJKY PODLE EIA)

**ZVL. PŘEDPIS + SŘ
(+ SPOJKY PODLE EIA)**

**ZVL. PŘEDPIS
+ JINÝ
PŘEDPIS**

§ 19/1 atomového zákona:
„Žadatel je jediným účastníkem řízení.“

Územní řízení (§ 85 StZ) a stavební řízení
(§ 109 StZ).

SPOLEK - § 70/3 ZOPK – všechna řízení podle ZOPK, kam se dostanou a kde mohou být dotčeny zájmy podle ZOPK, nebo
- § 9c písm. b) EIA – navazující řízení k procesu posuzování vlivů.
- § 7 IPPC, nebo
- § 115/7 – vodoprávní řízení s výjimkou povolování vodních děl
- § 8 odst. 7 zákona o předcházení ekologické újmě (167/2008 Sb.) - řízení o uložení nápr. opatření

§ 115/1 vodního zákona - odkaz na
obecnou úpravu ve StZ u povolování
vodních děl.

ÚPRAVA ÚČASTENSTVÍ CHYBÍ

§ 27 - § 28 SŘ (+ SPOJKY PODLE EIA)

Povolení k nakládání s nebezpečnými
odpady.

Česká úprava účasti veřejnosti

Příklad: Účastníci územního řízení: a) žadatel, b) obec, a) vlastník pozemku, d) sousedé, e) osoby, o kterých tak stanoví zvláštní právní předpis.

Účastníci stavebního řízení: a) stavebník, b) vlastník stavby, c) vlastník pozemku, d) vlastník stavby na pozemku, e) soused, f) ten, kdo má k sousednímu pozemku právo odpovídající věcnému břemenu, může-li být toto právo prováděním stavby přímo dotčeno, g) osoba, o které tak stanoví zvláštní právní předpis, pokud mohou být stavebním povolením dotčeny veřejné zájmy chráněné podle zvláštních právních předpisů a o těchto věcech nebylo rozhodnuto v územním rozhodnutí.

Zvláštní úprava úplná (+ osoby podle jiného předpisu – spolky podle zákona č. 100/2001)

Dvě cesty k plnoprávné účasti:

1) Vlastní úprava účastenství

Úprava počítající se zapojením ekologických spolků v řízeních i podle jiných právních předpisů: § 70 ZOPK (do 31. 12. 2017) a § 9c zákona EIA.

2) Účastenství podle správního řádu:

Většinou dotčení vlastníci

V zásadě mohou být i ekologické spolky, pokud dovedíme možnost jejich dotčení na hmotných právech (viz dále), ale v praxi se do řízení takto nedostávají

§ 9c zákona EIA

(1) Veřejnost může v navazujícím řízení uplatňovat připomínky k záměru. Připomínky lze uplatnit ve lhůtě do 30 dnů od zveřejnění informací podle § 9b odst. 1 na úřední desce, nestanoví-li zvláštní právní předpis či správní orgán příslušný k vedení navazujícího řízení lhůtu delší

(3) Pokud se podáním písemného oznámení přihlásí správnímu orgánu, který navazující řízení vede, do 30 dnů ode dne zveřejnění informací podle § 9b odst. 1, **stává se účastníkem navazujícího řízení též**

a) Samosprávný celek dotčený záměrem, nebo

b) **dotčená veřejnost uvedená v § 3 písm. i) bodě 2 (ekologické spolky) - 3 roky činnosti nebo 200 podpisů**

(4) Odvolání proti rozhodnutí vydanému v navazujícím řízení může podat také dotčená veřejnost uvedená v § 3 písm. i) bodě 2, a to i v případě, že nebyla účastníkem řízení v prvním stupni.

§ 70 ZOPK

(1) Ochrana přírody podle tohoto zákona se uskutečňuje za přímé účasti občanů, prostřednictvím jejich občanských sdružení a dobrovolných sborů či aktivů.

(2) Občanské sdružení nebo jeho organizační jednotka, jehož hlavním posláním podle stanov je ochrana přírody a krajiny (dále jen "občanské sdružení"), je oprávněno, pokud má právní subjektivitu, **požadovat u příslušných orgánů státní správy, aby bylo předem informováno o všech zamýšlených zásazích a zahajovaných správních řízeních, při nichž mohou být dotčeny zájmy ochrany přírody a krajiny chráněné podle tohoto zákona, s výjimkou řízení navazujících na posuzování vlivů na životní prostředí podle § 3 písm. g) zákona o posuzování vlivů na životní prostředí.** Tato žádost je platná jeden rok ode dne jejího podání, lze ji podávat opakovaně. Musí být věcně a místně specifikována.

(3) Občanské sdružení je oprávněno **za podmínek a v případech podle odstavce 2 účastnit se řízení podle tohoto zákona,** pokud oznámí svou účast písemně do osmi dnů ode dne, kdy mu bylo příslušným správním orgánem zahájení řízení oznámeno; v tomto případě má postavení účastníka řízení. Dnem sdělení informace o zahájení řízení se rozumí den doručení jejího písemného vyhotovení nebo první den jejího zveřejnění na úřední desce správního orgánu a současně způsobem umožňujícím dálkový přístup.

§ 7 IPPC – integrované povolení

a) provozovatel zařízení, b) vlastník zařízení, c) obec s kraj, na jejichž území je nebo má být zařízení umístěno, e) občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, zaměstnavatelské svazy nebo hospodářské komory, jejichž předmětem činnosti je prosazování a ochrana profesních zájmů nebo veřejných zájmů podle zvláštních právních předpisů, dále obce nebo kraje, na jejichž území může toto zařízení ovlivnit životní prostředí, pokud se jako účastníci písemně přihlásily úřadu do 8 dnů ode dne zveřejnění stručného shrnutí údajů ze žádosti podle § 8.

- Pro řízení o povolení nepodstatné změny je okruh účastníků omezený!

§ 115 vodního zákona

(1) Pokud tento zákon nestanoví jinak, postupují vodoprávní úřady při řízení o věcech upravených vodním zákonem podle stavebního zákona, jde-li o rozhodování týkající se vodních děl a vodohospodářských úprav.

(4) **Účastníkem řízení jsou též obce**, v jejichž územním obvodu může dojít rozhodnutím vodoprávního úřadu k ovlivnění vodních poměrů nebo životního prostředí, pokud tento zákon nestanoví jinak.

(5) **Účastníkem řízení je správce vodního toku v případech**, kdy se řízení dotýká vodního toku.

(7) Občanské sdružení má postavení účastníka řízení vedeného podle tohoto zákona, s výjimkou stavebních řízení vedených podle § 15 a řízení navazujících na posuzování vlivů na životní prostředí podle § 3 písm. g) zákona o posuzování vlivů na životní prostředí, jestliže písemně požádá o postavení účastníka řízení do 8 dnů ode dne sdělení informace podle odstavce 6. Dnem sdělení informace o zahájení řízení se rozumí den doručení jejího písemného vyhotovení nebo první den jejího zveřejnění na úřední desce správního orgánu a současně způsobem umožňujícím dálkový přístup.

(16) Účastníkem řízení o povolení k odběru podzemní vody je žadatel a dále osoby podle odstavců 4 a 7. Účastníky řízení o určení správce drobného vodního toku nebo jeho zrušení jsou žadatel, dosavadní správce drobného vodního toku, správce povodí a obce, jejichž územím drobný vodní tok protéká. K vydání rozhodnutí se vyjadřují příslušné vodoprávní úřady (§ 106 odst. 1).

§ 8 zákona o předcházení ekologické újmě

Řízení o uložení preventivních opatření nebo nápravných opatření

(1) Řízení o uložení preventivních opatření nebo nápravných opatření zahájí příslušný orgán

a) na základě žádosti osoby uvedené v odstavci 2, nebo

b) z moci úřední, jakmile se dozví o skutečnosti, která nasvědčuje tomu, že mohlo dojít k ekologické újmě nebo pokud bezprostředně hrozí její vznik.

(2) Žádost o uložení preventivních opatření nebo nápravných opatření může podat

a) fyzická nebo právnická osoba, která je ekologickou újmu dotčena nebo u níž je takové dotčení pravděpodobné, nebo

b) právnická osoba soukromého práva, jejímž předmětem činnosti je podle zakladatelského právního jednání ochrana životního prostředí a jejíž hlavní činností není podnikání nebo jiná výdělečná činnost.

(3) Žádost o uložení preventivních opatření nebo nápravných opatření musí být doložena informacemi, ze kterých je patrné, že došlo k ekologické újmě nebo že taková újma bezprostředně hrozí.

(4) Osoby uvedené v odstavci 2 jsou oprávněny předložit příslušnému orgánu vyjádření související s případy ekologické újmy nebo s bezprostřední hrozbou jejího vzniku, jichž jsou si vědomy, a to i tehdy, pokud žádost podle odstavce 1 písm. a) nepodaly.

(5) Oznámení o zahájení řízení příslušný orgán zveřejní na portálu veřejné správy a neprodleně o něm informuje správní orgán příslušný rozhodovat o preventivních opatřeních nebo nápravných opatřeních podle jiných právních předpisů¹²).

(6) Osoby uvedené v odstavci 2 písm. b) mohou požádat příslušný orgán, aby byly po dobu 1 roku ode dne podání žádosti bez zbytečného odkladu písemně informovány o každém zahájeném řízení o uložení preventivních opatření nebo nápravných opatření. Tato žádost musí být místně specifikována a lze ji podávat opakovaně.

(7) Nebylo-li řízení o uložení preventivních opatření nebo nápravných opatření zahájeno na jejich žádost, jsou osoby uvedené v odstavci 2 písm.

b) účastníky takového řízení, pokud písemně oznámí příslušnému orgánu svou účast do 8 dnů ode dne,

a) kdy jim byla doručena informace o zahájeném řízení podle odstavce 6, nebo

b) kdy byla informace o zahájení řízení zveřejněna na úřední desce příslušného orgánu.

(8) Řízení o uložení preventivních opatření nebo nápravných opatření zahájené na základě žádosti se z důvodu zpětvzetí žádosti nezastaví, pokud jsou dány důvody pro zahájení řízení z moci úřední.

Praktické důsledky

Není třeba EIA: účastenství podle vlastní úpravy, do které v některých případech spadají i ekologické spolky (ZOPK, IPPC, VZ). Ani tato zvláštní úprava nedopadá na všechna řízení podle ZOPK, IPPC, VZ.

Je třeba EIA:

Zvláštní režim, který se uplatní pro všechna navazující řízení. Spolky existující déle jak 3 roky nebo s podporou 200 podpisů; možnost podat odvolání o rozhodnutí, že záměr nebude posouzen, možnost účastnit se navazovacích řízení, rovnou založena i aktivní legitimace k podání žaloby (výslovně hmota i proces, 90 dní). Navazující řízení se vždy považuje za řízení s velkým počtem účastníků.

Pozor! Od 1. 1. 2018 přísnější pravidla pro podporující listiny.

Pozor! Účast v navazujících řízeních se netýká veškeré dotčené veřejnosti, ale pouze spolků (a obcí + krajů). Sousedé se sem musí dostat přes vlastní úpravu.

V řízeních, která následují po provedení procesu EIA, ale nejsou navazující, platí první bod, tj. vlastní úprava.

NOVINKY V DÚCHODECH: Jiné termíny výplat, vyplacené peníze zůstanou pozůstalým

Kutná Hora má vánoční strom. Do poslední chvíle to ale bylo drama

0 Nehodnoceno, buďte první!

Ohodnoťte článek

10.11.2020

Hana Pilcová

Reportérka

Napište mi

/FOTOGALERIE, VIDEO/ Na Palackého náměstí v Kutné Hoře v úterý 10. listopadu odpoledne dorazil vánoční strom. Nyní už čeká jen na ozdobení, aby se mohl na svátek svaté Barbory v pátek 4. prosince slavnostně rozsvítit. Kutná Hora je jedním z prvních měst ve středních Čechách, kde na náměstích čekají vánoční stromy na adventní čas. Putování patnáctimetrového smrku k cíli ale bylo dramatem až do poslední chvíle.

Kácení dřevin

← samostatné řízení
(pro účely výstavby pouze závazné stanovisko)

Účastníci?

Řízení upraveno v § 8 zákona č. 114/1992 Sb. Úprava účastníků chybí, obecně ale zákon stanoví, že se do řízení podle tohoto zákona může zapojit *také spolek a obec* (§ 70, § 71).

= *neúplná úprava (zbytek účastníků podle správního řádu)*

Ekologický spolek? Ano, pokud splní podmínky v § 70

Dotčený soused?

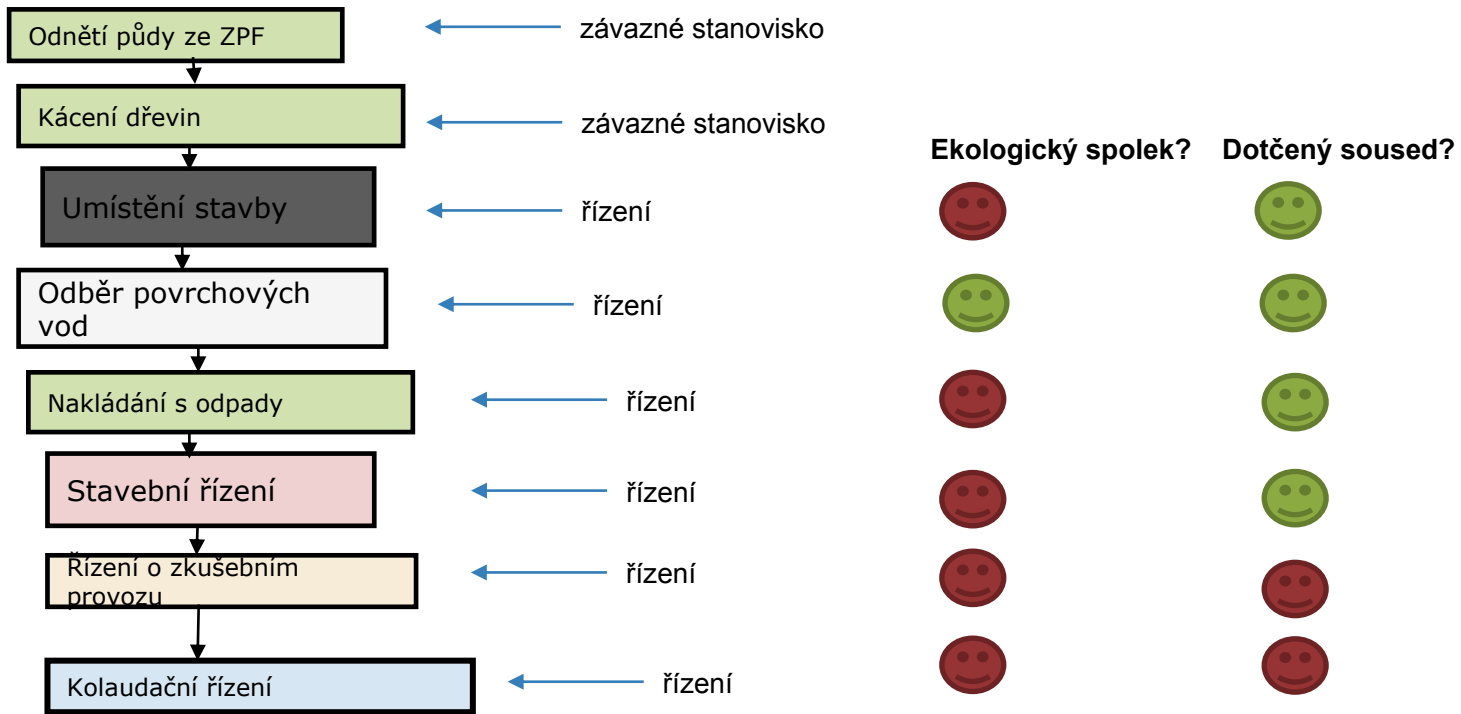
Podat žalobu proti rozhodnutí může i osoba, která nebyla účastníkem. Aktivní legitimace je totiž založena především na dotčenosti na právech (viz dále a § 65 odst. 1 SŘS)

Výstavba závodu na výrobu papíru

(kapacita 15 tun denně)

- Příloha č. 1/bod 72/kat. II zákona o posuzování vlivů: nad 10 t/den zjišťovací řízení, nad 200 t/den EIA
- EIA neproběhne (konec ve zjišťovacím řízení)
- pod limitem IPPC (6.1. Průmyslová výroba papíru a lepenky, o výrobní kapacitě větší než 20 t denně),
 - zemědělská půda,
 - rostoucí dřeviny,
 - vlastní odběr povrchové vody,
 - nakládání s odpady.

V zásadě není důvod nezařadit mezi účastníky i ekologické spolky podle správního řádu. V praxi se to však neděje - účastníky řízení se tak stávají, jen pokud to umožňuje zvláštní úprava.

Výstavba závodu na výrobu papíru

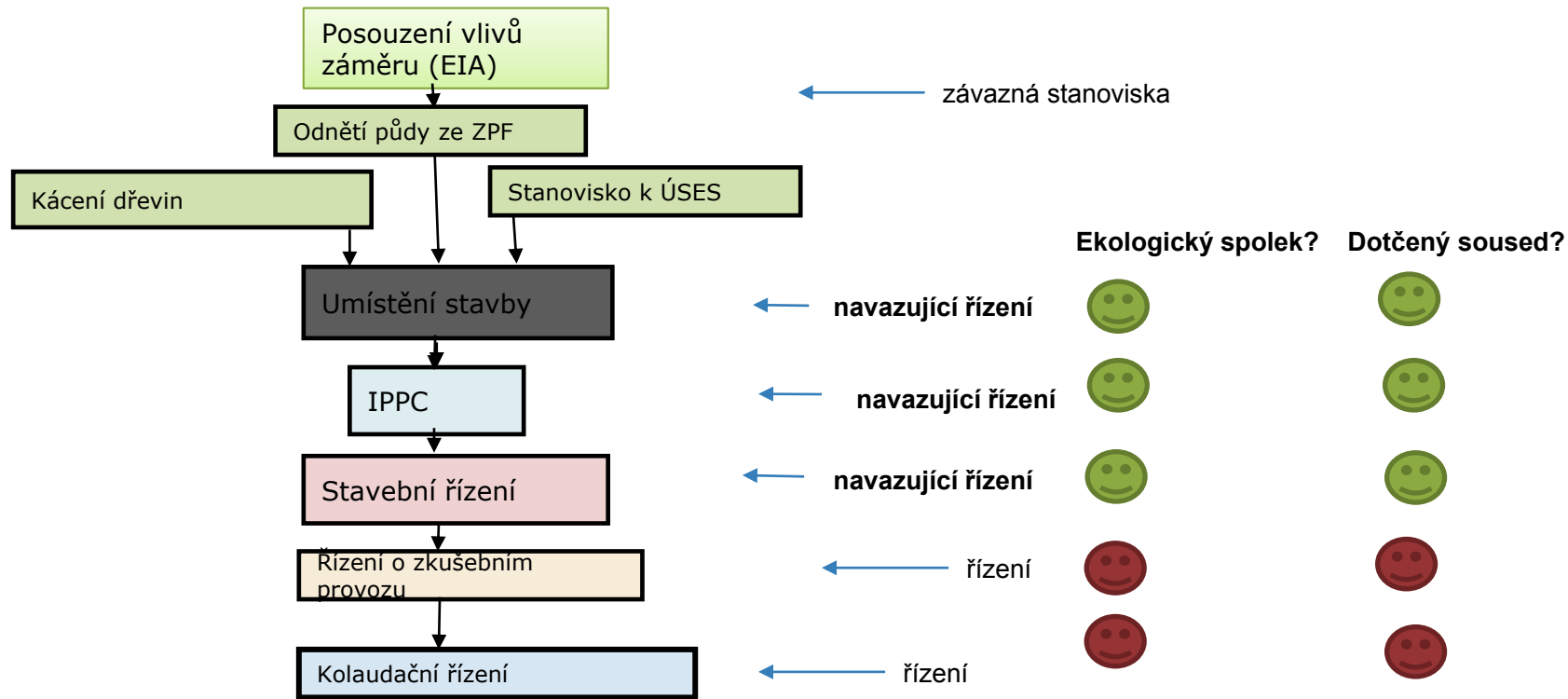
kapacita 20 tun denně)

ÚSES - místní biokoridor (soustava remízků),

EIA proběhne,

Nad limitem IPPC,

- zemědělská půda,
- rostoucí dřeviny,
- vlastní odběr povrchové vody,
- nakládání s odpady.

Co když nějaké řízení není navazující, ale podle práva EU by navazující být mělo? Např. řízení podle atomového zákona nebo řízení o provedení pozemkových úprav? Dotčená veřejnost se může domáhat přímého účinku směrnice EIA.

Správní soudnictví

Relevantní čtyři druhy řízení:

- řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu,
- ochrana proti nečinnosti správního orgánu,
- řízení o ochraně před nezákonným zásahem, pokynem nebo donucením správního orgánu,
- řízení o zrušení opatření obecné povahy nebo jeho části.

Žaloba proti rozhodnutí: § 65 Žalobní legitimace

(1) **Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen přímo nebo v důsledku porušení svých práv** v předcházejícím řízení úkonem správního orgánu, jímž se zakládají, mění, ruší nebo závazně určují jeho práva nebo povinnosti, (dále jen "rozhodnutí"), může se žalobou domáhat zrušení takového rozhodnutí, popřípadě vyslovení jeho nicotnosti, nestanoví-li tento nebo zvláštní zákon jinak.

(2) Žalobu proti rozhodnutí správního orgánu může podat i **účastník řízení před správním orgánem, který není k žalobě oprávněn podle odstavce 1, tvrdí-li, že postupem správního orgánu byl zkrácen na právech**, která jemu příslušejí, takovým způsobem, že to mohlo mít za následek nezákonné rozhodnutí.

§ 66 Zvláštní žalobní legitimace k ochraně veřejného zájmu

(2) Žalobu je oprávněn podat **nejvyšší státní zástupce, jestliže k jejímu podání shledá závažný veřejný zájem**.

(3) Žalobu je oprávněn podat **veřejný ochránce práv, jestliže k jejímu podání prokáže závažný veřejný zájem**.

Správní soudnictví

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

(1) Návrh na zrušení opatření obecné povahy nebo jeho právech opatřením obecné povahy, vydaným správním orgánem oprávněným ve věci, ve které bylo opatřením obecné povahy návrh, může navrhnout zrušení opatření obecné povahy

(2) Návrh na zrušení opatření obecné povahy nebo jeho právech opatřením obecné povahy, vydaným správním orgánem oprávněným ve věci, ve které bylo opatřením obecné povahy návrh, může navrhnout zrušení opatření obecné povahy

(3) Odpůrcem je ten, kdo vydal opatření obecné povahy,

Soudv: Aktivně legitimovaná je i obec proti územnímu plánu zastupci veřejnosti nebo ekologickému spolku, který má

- Předchozí účast na přípravě a schvalování OOP není podmínkou vypořádání námitek.
- Okruh námitek je omezený rozsahem dotčených práv.

Ochrana před nezákonným zásahem

- zbytková, ale důležitá kategorie,
- např. proti nezahájení řízení o odstranění černé stavby
- klimatická žaloba?

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Karla Šimky a soudkyně JUDr. Miluše Doškové a Mgr. Evy Šonkové v právní věci navrhovatelů: **a) městská část Praha - Dolní Chabry**, se sídlem Hrušovanské nám. 253/5, Praha 8, **b) městská část Praha - Ďáblice**, se sídlem Květnová 553/52, Praha 8, **c) městská část Praha - Lysolaje**, se sídlem Kovářská 8/5, Praha - Lysolaje, **d) městská část Praha - Nebušice**, se sídlem Nebušická 128, Praha - Nebušice, **e) městská část Praha - Suchdol**, se sídlem Suchdolské náměstí 734/3, Praha - Suchdol, **f) Geologický ústav AV ČR, v. v. i.**, se sídlem Rozvojová 269, Praha - Lysolaje, **g) Ústav experimentální botaniky AV ČR, v. v. i.**, se sídlem Rozvojová 263, Praha - Lysolaje, **h) Ústav fotoniky a elektroniky AV ČR, v. v. i.**, se sídlem Chaberská 57, Praha 8, **ch) Ústav chemických procesů AV ČR, v. v. i.**, se sídlem Rozvojová 135, Praha - Lysolaje, **i) E. K.**, **j) Ing. V. V.**, všichni zastoupení JUDr. Michalem Bernardem, Ph.D., advokátem se sídlem Klokotská 103/13, Tábor, proti odpůrci: **Hlavní město Praha**, se sídlem Mariánské náměstí 2/2, Praha 1, zastoupené JUDr. Tomášem Hlaváčkem, advokátem se sídlem Kořenského 15, Praha 5, za účasti osob zúčastněných na řízení: **I) Letiště Praha, a. s.**, se sídlem K Letišti 6/1019, Praha 6, **II) Český Aeroholding, a. s.**, se sídlem Jana Kašpara 1069/1, Praha 6, obě zastoupeny JUDr. Bc. Nikolou Hönigovou, advokátkou se sídlem Rubešova 162/8, Praha 2, o návrhu na zrušení opatření obecné povahy č. 43/2014 - Zásady územního rozvoje hl. m. Prahy Aktualizace č. 1, vydaného Usnesením zastupitelstva hl. m. Prahy, které nabylo účinnosti dne 1. 10. 2014, v rozsahu textového i grafického vymezení části 5.3.1. letiště Praha - Ruzyně (Letiště Václava Havla Praha) a v rozsahu textového i grafického vymezení oblasti zasažené provozem letiště v části 4.4.1. Ruzyně (SL/1), v řízení o kasačních stížnostech navrhovatelů a) – e), g) – h) a j) proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 12. 2. 2016, č. j. 9 A 208/2015 - 292,

Správní soudnictví

Podmínkou aktivní legitimace je dotčenost práv, především z titulu účastníka (omezení žalobních námitek), ale není to nutnou podmínkou! Možná účast i přímo podle zvláštního zákona (EIA), anebo na základě přímého účinku unijního práva.

Zvláštní aktivní legitimace veřejného ochránce práv a nejvyššího státního zástupce k ochraně veřejného zájmu

České soudy dlouhé roky zastávaly názor, že ekologickým spolkům nesvědčí žádné právo na příznivé životní prostředí, takže mohou namítat pouze dotčení svých procesních práv (tzv. zájemci)

Tento názor překlenul až Ústavní soud nálezem ze dne 30. 5. 2014, sp. zn. I. **ÚS 59/14**, když přiznal ekologickým spolkům aktivní legitimaci k podání návrhu na zrušení opatření obecné povahy.

Podle Ústavního osudu i navazující judikatury tak spolky mohou namítat i své dotčení způsobené nezákonným posouzením hmotněprávních otázek.

Ovšem dovozují se další podmínky, zejména vztah k dotčené lokalitě (k předmětné věci). U spolků s celostátní působností se předpokládá.

Správní soudnictví

Dopady nálezu I. ÚS 59/14:

- Ekologické spolky patrně přestávají být pouhými zájemníky, ale mohou být dotčeny na svých právech
- Jedná se o právo na příznivé životní prostředí? Patrně nikoliv, soudy dovozují práva spolků ze zastupování členů
- Upřesnění podmínek aktivní legitimace k podání návrhu na zrušení OOP (viz např. rozsudky NSS ze dne 16. 5. 2016, č. j. 2 AOs 2/2013 - 120, ze dne 24. 5. 2016, č. j. 4 As 217/2015 - 197, nebo ze dne 26. 4. 2017, č. j. 3 As 126/2016 - 38).
- Dovození, že podmínky zavedenosti a vztahu k řešené věci se použijí i v řízení o žalobě proti rozhodnutí (např. v rozsudku NSS ze dne 25. 6. 2015, č. j. 1 As 13/2015 - 295, nebo ze dne 15. 7. 2015, č. j. 2 As 30/2015 - 38)

Podstatnou roli hraje i možnost nařídit předběžné opatření nebo přiznat odkladný účinek žalobě či kasační stížnosti

Je-li žalobou napadeno rozhodnutí vydané v navazujícím řízení podle zákona EIA, uplatní se zvláštní úprava v § 9d odst. 2 zákona EIA, podle které soud i bez návrhu rozhodne o přiznání odkladného účinku žalobě nebo o předběžném opatření podle soudního řádu správního. Soud přiznává žalobě odkladný účinek nebo nařídí předběžné opatření, hrozí-li nebezpečí, že realizací záměru může dojít k závažným škodám na životním prostředí.

Správní soudnictví – 2 As 250/2018

„Citovaný nálezný podstatně změnil dosavadní judikaturu Nejvyššího správního soudu (viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 1. 2016, č. j. 3 As 13/2015 – 200, či ze dne 16. 1. 2018, č. j. 2 As 328/2016 - 96, blíže viz též VOMÁČKA, V., ŽIDEK, D. Omezení účastenství ekologických spolků: Pyrrhovo vítězství stavební lobby. České právo životního prostředí, 2017, roč. 45, č. 3, s. 36 a násl.). **Spolek je tak oprávněn svou aktivní legitimaci odvozovat z § 65 odst. 1 s. ř. s., pokud tvrdí, že existují jemu náležející subjektivní práva, která jsou daným zásahem dotčena. Nemusí přitom jít pouze o vlastnické právo nebo jiná věcná práva člena spolku, připouští se i dotčení práva členů spolku na příznivé životní prostředí** (aniž by bylo odvozováno z existujícího věcného práva v regulovaném území), jestliže tvrzený zásah má důsledky pro dosahování cílů, na něž se spolek zaměřuje (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 4. 2017, č. j. 3 As 126/2016 - 38, ve znění opravného usnesení ze dne 1. 6. 2017, č. j. 3 As 126/2016 - 48). **Nemusí se tedy vždy jednat pouze o spolky „ekologické“, ale lze si představit i jiné, které mohou být konkrétním záměrem dotčeny, například spolky zahrádkářské apod.** (k tomu srov. nálezný Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 59/14 nebo např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 12. 2015, č. j. 2 As 49/2013 - 109). Pod vlivem výše uvedeného nálezu a pozdější judikatury Nejvyššího správního soudu je dnes na spolky pohlíženo jako na rovnocenné subjekty práva bránící společné zájmy občanů, kterým „nelze upírat právo na společnou účast při rozhodování o jejich životním prostředí jen proto, že založili právnickou osobu, na kterou delegovali svá práva přímé účasti na ochraně přírody a krajiny“ (viz zmiňovaný nálezný Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 59/14). Záměr související s životním prostředím tak může, vyjma osob fyzických, zasáhnout i do právní sféry právnických osob a dotknout se tak jejich subjektivních práv (kromě vlastnických práv zejména práva na příznivé životní prostředí). **Ačkoliv výše uvedený nálezný pojednával o aktivní legitimaci spolku v řízení o návrhu na zrušení opatření obecné povahy, judikatura Nejvyššího správního soudu závěry v něm obsažené následně aplikovala i na posuzování aktivní legitimace ekologických spolků při podání žaloby proti rozhodnutí správního orgánu podle § 65 a násl. s. ř. s. (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 6. 2015, č. j. 1 As 13/2015 – 295).“**

Civilní soudnictví

Náhrada majetkové a nemajetkové újmy

Nově stanovena náhrada nemajetkové újmy se týká sekundárních obětí (§ 2971), kterými mohou být i osoby dotčené poškozením životního prostředí.

Škoda způsobená nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem

Sousedské spory – možnost domáhat se zastavení obtěžujících imisí, ovšem jsou-li imise důsledkem provozu závodu nebo podobného zařízení, který byl úředně schválen, má soused právo jen na náhradu újmy v penězích, i když byla újma způsobena okolnostmi, k nimž se při úředním projednávání nepřihlédlo. To neplatí, pokud se při provádění provozu překračuje rozsah, v jakém byl úředně schválen (§ 1013).

Prevenční žaloba

Pokud všechny okolnosti nasvědčují tomu, že dojde ke vzniku nadměrných imisí, případně hrozí jiné vážné ohrožení majetku, zdraví, ale i životního prostředí. Není nutné, aby hrozilo nebezpečí bezprostředního vzniku škody.

Žaloba z rušené držby

Zvláštním případem ochrany držby je situace, kdy na sousedním pozemku dochází k rušivé výstavbě nebo k odstraňování stavby (§ 1004 a 1005 o. z.).

Civilní soudnictví

Žaloba na ochranu osobnosti

K ochraně životního prostředí je možné využít rovněž žalobu na ochranu osobnosti, neboť podle § 81 o. z. má každá fyzická osoba právo na ochranu své osobnosti, zejména *„života a důstojnosti člověka, zdraví a práva žít v zdravém životním prostředí, vážnosti, cti, soukromí a jeho projevů osobní povahy.“*

Mezinárodní prvek

Čl. 7 nařízení Řím II – možná volba rozhodného práva

Děkuji za pozornost!

vomacka@mail.muni.cz